

У последњих осам година званична Србија мање или више, а њена елита готово у целини има јединствен однос кад је у питању Европска унија, а то су безусловне интеграције у ову политичко-економско-цивилизацијску заједницу. После 5. октобра није нико могао да доведе у питање „Европу“ (ма шта она значила) као циљ и сврху српске новије историје и непосредне будућности. Европа је ушла у „програм“ и свих опозиционих странака, чак и СПС-а.

Оно што није заједничко различитим политичким групацијама, или школама политичког мишљења, а што сада долази до изражаја, јесте услов и жртва коју народ треба да поднесе зарад наводне „светле европске будућности“. Одмах се могу приметити два доминантна и све више супротстављена мишљења када је у питању „Европа“. Прво, које заговара политичка групација око ДС-а, а у екстремној варијанти ЛДП, види Европу као циљ сам по себи, односно улазак у Европу представља решење не само за економско благостање него и крај идеолошко цивилизацијских лутања нашег национа, које је присутно од стварања модерне српске државе. Дакле, „Европа“ нема алтернативу, без обзира на то шта се од нас тражило као улазница у „заједницу цивилизованих“ и „просвећених народа“.

Радикали и већи део народњака ближи су ономе што бисмо назвали национална традиција, док се „Европа“ види као нешто геостратешки, економски и идеолошки мање или више блиско, али и битно за остваривање националног просперитета. Код опција које су више усмерене „национално“, народни идентитет је, чини се, значајнији идеолошки циљ и самим тим и неки услови који морају бити испуњени уколико се жели у интеграције, доживљавају се као тешка траума и искушење. Дакле, ове политичке снаге нису антиевропски оријентисане, како их политички противници жигошу, већ су њихове проевропске наде срушене неправедним понашањем ЕУ и САД према нама. Међу њима је и приличан број оних који су до сада били и „евроентузијастички“, али су због тога што у блиској будућности није изгледно наше чланство у ЕУ, а и што та иста ЕУ већински подржава независно Косово, постали евроскептици. Наравно да постоје и они који су се и пре одлучно противили уласку у ЕУ због различитих мотива, али су они ипак били једна мањина и унутар блока „евроскептика“.

Ове две најзаступљеније идеолошке струје одређују понашање главних актера на врућој политичкој српској сцени. У влади једну оличава ДС, а другу ДСС, и то је есенцијални узрок честих размимоилажења која често изазивају кризу владе. Дакле, тренутна криза владе која је, чини се, само пригушена показује и дубоку идејну и стратешку конфузију и шизоидност српске политичке елите и могло би се рећи народа у целини. Ова подела је кулминирала изазовима које је пред нас ставила ЕУ и Америка, и на тај начин

присилила нашу политичку елиту да бира између ЕУ и Косова, те је депласираним учинила настојање да се некако оствари „и Европа и Косово“, у чему су предњачиле демократе.

Два питања, а један одговор

Тако однос према европским интеграцијама одређује став према питању Косова, односно мера идеолошког гледања на Европу детерминише степен залагања одбране јужне српске покрајине. Другачије речено: реци ми шта мислиш о евроинтеграцијама, па ћу ти рећи шта мислиш о Косову (и обрнуто). То, наравно, доказује да су та два питања повезана многоструким нитима на домаћој политичкој сцени, али исто тако и „међународна заједница“ не може да их гледа одвојено или потпуно одвојено. Тако је у овом тренутку слањем европске мисије на Косово и понудом „прелазног уговора“ пала у воду медијска прича о „два одвојена колосека“ коју су често волели да злорабе домаћи промотери „евроинтеграција без алтернативе“.

Тако је Тадићев ДС прокламовао циљ „освојићемо Европу“ у ком се одмах види острашћено идеолошко опредељење према том кључном питању, што има за последицу некритичко прихватање скоро свих идејних матрица и стереотипа, али и конкретних политичких решења која долазе из ЕУ. То доводи до тога да степен воље за одбраном Косова и националног интереса буде сведен на реторичке фигуре и задржи се на медијско-вербалном нивоу.

Ово није нови став ДС-а. Сетимо се избора за привремене косовске покрајинске органе 2004. године. Тада је Тадић позвао Србе да их не бојкотују, чиме су дали легитимитет албанским властима, уз обећање да ће се положај Срба поправити у наредна три месеца. Потпуно неразумљива трговина која одмах даје уступке да би реципроцитет био испуњен у будућности, и то од стране која никада није показала заинтересованост за озбиљне преговоре и жељу за кориговањем става према Србима.

Иста странка је на кључно место потпредседника владе које јој је припало по коалиционом споразуму поставила Божицара Ђелића, који је прокламовао циљ у сагласности са страначком политиком, а то је интеграција у Европу. Дефинишући један од два приоритета власти по логичној подели део владе који предводи ДС-овски естаблишмент добио је задатак да буде корифеј „интеграција без алтернативе“.

Европска политичка опција на челу са ДС-ом интензивира по правилу причу о Косову пред изборе, али када се намеће решавање драматичних питања, њихово ћутање могло је да изазове озбиљну сумњу у искреност залагања за витални државни интерес. Чини се да је у редовним приликама Косово превелик баласт за њихову политику, као да би волели да се то питање једном реши ма какав био исход. Такође, у ДС-овској реторици присутна је теза да се целокупан проблем може решити и у оквиру ЕУ, уз чак веће шансе за његово повољно решење, што свакако није тачно. Овим ставом они желе да анулирају критику да нису патриоте, јер ето они би се борили унутар ЕУ (у коју ко зна кад ћемо ући) за наше националне интересе, па тако и „за Косово“.

Чини нам се да када је у питању национална политика „тадићевци“ заузимају став који их ставља у позицију да се при остваривању важних пројеката увек могу повући и оградити ако иста политика не постигне задовољавајући резултат. Најочигледнији пример оваквог рачунцијског позиционирања је доношење устава када су га „демократске снаге“ последње прихватиле, млако се ангажовале на његовој подршци, на крају чак вршиле и прикривену медијску опструкцију референдума, јер то питање није било потенцирано у њима наклоњеним медијима. Са друге стране, наглашавало се да је тај устав у опозиту у односу на Милошевићев, што је могло да иритира оне који се означавају као следбеници идеја „бившег режима“.

И сада када се спремају велике демонстрације као знак какве-такве подршке косовским Србима и као порука непристајања на цепање државе које хоће да организују ДСС и радикали, ДС размишља како да се постави, калкулишући аргументе за и против. Тако питање које је поставила Оља Бећковић на „Утиску недеље“ зашто има већу тежину када премијер каже за Косово да нема цену него председник, има дубљи смисао, кога можда она није била свесна док је питање изговарала. Питање зашто исте речи имају „различиту тежину“ разрешава многа питања у подељеној Србији, па и у подељеној влади Србије. Питање Косова разобличава суштине идеолошких и политичких разлика у Србији. Косово тако – по ко зна који пут у српској историји – постаје линија поделе и камен спотицања.

Народњачко крило је донекле ослобођено идеолошких предрасуда „европејске провинијенције“, све мање верују Европи (не толико као „цивилизацији“, колико као ЕУ) јер она демонстрира кршење елементарних принципа које је сама прокламовала и жестоко угрожава наше виталне националне интересе, подржавајући и у пракси спроводећи сецесију Косова.

Такав став је народњаке одвео у врло незгодну ситуацију (незгоднију него за ДС) јер

морају да се изјашњавају „или-или“ – или Европа или Косово. Политика за коју се залажу носи одређени ризик од успоравања интеграција (ако оне од нас зависе), што је због медијске пресије „европејаца“ постало прилично непопуларно првенствено код младих. Медијска машинерија створена последњих осам година жигоше као „ретрогадне“ и „назадне“ идеје и пројекте у којима се само спомиње српско име и патриотизам. Све је то разлог, још уз приближавање радикала оваквом умереном и пристojном националном курсу, да се Коштуници и његовим савезницима од стране „догматских европејаца“ пришије етикета „антиевропљана“, па и „митомана“ који Србију наводно „враћају у средњи век“.

„Националисти“ и „Европејци“ у прошлости

Дешавања последњих двадесетак година нису ништа ново у српској историји. Национално и европско питање истовремено је отворено устанцима почетком 19. века и она перманентно прате државу, што се јасно данас види. Са почетком политичког деловања у другој половини 19. века странке су се морале одређивати по сличним питањима као данас. Дакле, Србија је имала често тешке, па и најтеже изборе, који су, како видимо, и данас на дневном реду.

Тако смо имали на почетку Карађорђа који је лавирао између истока и запада, покушавајући да „некако између“ оствари и српски национални сан о слободи. Његова политика је ипак била више окренута Русији, и то је сплетом трагичних историјских околности, пре свега походом Наполеона на Русију, довело до пропасти Првог српског устанка. Књаз Милош је покушавао да балансира између истока и запада, али је и он остварио српски национални циљ пре свега ослањајући се на Русију.

После се политика српских владара мењала зависно од тога ко је био на власти и какви су спољни утицаји доминирали. Тако је политика краља Милана била безусловна сарадња са Аустроугарском, без обзира на то што је то земљу довело у завистан положај у односу на двојну монархију. Ослонац за политику „аустроугарских интеграција“ имао је у напредњацима и либералима, док су Пашићеви радикали били против, што је био разлог за њихове прогоне. Након распада Радикалне странке почетком 20. века блок самосталаца је био европскије оријентисан и из тог блока је настала после Првог светског рата Демократска странка. Тада се и дефинишу кључни ставови демократа са Давидовићем и Гролом, и радикала са Пашићем на челу. Демократе су биле више југословенски и европски оријентисане, при чему нису занемаривале националну традицију, док су се радикали представљали, а од већине народа и доживљавали као чувари традиције и националне свести, а Европу су видели

као „стратешког партнера“ по многим питањима, али не као узор који се у свему мора копирати. У то време су радикали били чешће на власти, те је била заступљенија њихова политика и политички ставови.

Карактеристичне за време Првог светског рата биле су трагичне борбе праћене тешким и мучним преговорима са „савезницима“, изнуђивање решења, у великом рату повремено одступање од политике Антанте (случај Македоније), борба за признање Краљевине СХС, конфликти са Италијом двадесетих, што је условило негативан однос великих сила према Пашићу као тврдом и незгодном преговарачу, а касније једног дела Европе (Немачке и Италије) према краљу Александру као непопустљивом дипломати када су у питању кључна југословенска опредељења. Дакле, за Запад је свако ко је имало штитио националне интересе био тврд и неугодан преговарач, а они су често стављали српске вође у позицију да бирају „или-или“.

Народно опредељење

Када погледамо уназад један или два века у смислу односа Србије према Европи и према самој себи, видимо циклично понављање сличних заплета и наметање сличних дилема. Видимо да су се често морале жртвовати генерације да бисмо изборили оно најнужније – слободу и какву-такву независност, или се ишло у компромисе са „Европом“ на штету националних аспирација и циљева.

Насупрот оним прошлим генерацијама, данашњим није популарно нудити жртве и одрицања зарад циљева које они у потпуности не разумеју, или пак за које нису спремни да се боре. Став скоро свих је да јужна српска покрајина треба да остане у саставу Србије, сви се слажу и да се треба борити за национално достојанство, али се разилазе када треба одредити колико смо спремни да идемо у тој борби, колико смо спремни да се одричемо.

За премијера Коштуницу мера спремности за „нови косовски бој“ је у облику непрекидне борбе за Косово кроз међународне институције, и то са „оружјем“ међународног права. За њега такође ни албанске планине нису високо када је у питању овај циљ, ни сила турска на коју су се дигли устаници 1804. Ту можда лежи одговор на кључно питање зашто има велику тежину када председник владе каже да Косово нема цену. За њега је борба за Косово заправо историјски циљ Србије.

Идеолошки поглед председника Тадића одређује Европу за историјски циљ Србије, а за Косово би било добро да је у саставу Србије, но ако није, „шта да се ради“. То европски дипломати знају, и зато им је Коштуница мање прихватљив као „тврђ“ преговарач, па га чак оптужују да је против „европских интеграција“ иако би сваки од њих на његовом месту имао сличан или још тврђи став. Но и домаћи промотери „Европе без алтернативе“, као и западни политичари, свесни су да су и Коштуница и Тадић (иако са различитим приступима) заправо водећи протагонисти европеизације Србије. Но, тај европејски политички блок се под притиском унутрашњих и спољних околности поделио на оне који су за „Европу по сваку цену“ (правдајући то невешто да се у ЕУ може лакше борити и за Косово) и на оне који су за условни улазак у ЕУ, јер по њима евроинтеграције немају смисла ако је услов интеграција да се одрекнемо Косова. По њима само јединствена Србија може имати (само)поштовање и стога бити члан европске породице народа.

Овај други став чини нам се природнији и реалнији. Ипак, питање је шта се конкретно може постићи у блиској будућности. Гледајући у историју као извор сазнања и надахнућа, морамо рећи да је Србија била на правој страни када се борила за правду и слободу, а то је често било везано за борбу за Косово. Били смо уважавани од европских држава и светских сила само када смо били верни себи и својој слободарској традицији. Наравно, историја нам казује да смо у таквим борбама некада побеђивали, а некада губили. Међутим, увек смо се потврђивали као историјски народ. Када смо насупрот томе покушавали да калкулацијом и јаловим компромисима сачувамо оно што имамо, готово редовно смо губили. Значај борбе за Косово је у томе да ми као народ сачувамо интегритет и достојанство, насупрот капитулацији, на коју нас „наговарају“ домаћи и страни душебрижници у којој губимо „и Косово и Европу“. Стога, није реч толико о реалним шансама за повратак Косова у састав Србије, колико о томе да се кроз ту борбу потврђујемо као самосвестан народ – дакле прави европски народ. Ако одустанемо од Косова, ми се показујемо не као прави национално свесни Европљани, већ као азијатска раја коју нико у Европи и свету неће поштовати.